

**Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών
(Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ):
Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία**

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα που αφορά στη διδασκαλία (εκτός του σχολικού γλωσσικού εγχειριδίου):

«Ειρήνη: Τα παιδιά οικοδομούν την ειρήνη»

Τάξη: Ε' Δημοτικό Σχολείο: **Ιδαλίου Α'**

Ημερομηνία: **8 Απριλίου 2016**

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ: **Ανδρούλας Χρίστου**

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας συνεργάστηκαν οι: **Άννα Παπαλοΐζου** (Εκπαιδευτικός) και **Σύλβια Πρωτοπαπά** (Σύμβουλος Ελληνικών)

Διευθυντής: **Στέλιος Παφίτης**

1. Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της διδασκαλίας

1.1.Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:

Πολλοί ήταν οι λόγοι που ώθησαν στην ανάπτυξη αυτής της ενότητας. Καταρχάς, είναι ο υπό έμφαση στόχος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που στοχεύει στην «Ευαισθητοποίηση των μαθητών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και προώθηση της ισότητας και του σεβασμού, στο πλαίσιο της εκστρατείας κατά της ρητορικής του μίσους του Συμβουλίου της Ευρώπης». Ακόμη, είναι η εφαρμογή του προγράμματος «Κώδικας κατά του ρατσισμού και οδηγός διαχείρισης ρατσιστικών περιστατικών» στο σχολείο μας. Αυτά, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η 21^η Μαρτίου είναι η Παγκόσμια Ημέρα κατά του Ρατσισμού και στην τάξη υπάρχει μαθήτρια από τη Συρία, δημιούργησαν την ανάγκη για ανάληψη διάφορων δράσεων για καταπολέμηση του ρατσισμού και καλλιέργεια συναισθημάτων και αξιών. Για την υλοποίηση των στόχων αυτών εργαζόμαστε διαθεματικά.

Στο μάθημα των Ελληνικών, αποφασίστηκε η ενασχόλησή μας με την ανάπτυξη καινούργιας ενότητας με θέμα «Ειρήνη: Τα παιδιά οικοδομούν την ειρήνη», η οποία προέκυψε και μετά από ένα κείμενο που επεξεργαστήκαμε ως μέρος άλλης ενότητας, όπου διαφάνηκε ότι τα παιδιά μπορούν από μόνα τους να σταματήσουν τον πόλεμο (βλ. ενότητα «Παιχνίδια, παιχνίδια, παιχνίδια», κείμενο «Πνευματικά Παιχνίδια» σ. 82-83)». Προηγήθηκε μία γενική προεπισκόπηση

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

της ενότητας και, με τη χρήση ιδεοθύελλας, τα παιδιά διατύπωσαν ερωτήματα που τα απασχολούν, αναφορικά με το θέμα της ειρήνης. Συγκεκριμένα, διατύπωσαν τα πιο κάτω ερωτήματα προς διερεύνηση:

- Τι είναι η ειρήνη;
- Πώς είναι η ζωή με την ειρήνη;
- Πώς είναι η ζωή χωρίς ειρήνη;
- Ποιος δεν θέλει την ειρήνη;
- Τι μπορούν να κάνουν τα παιδιά για την ειρήνη;

της

Στην προσπάθειά μας να δώσουμε απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα, καλέσαμε στην τάξη μας Λειτουργό του Γραφείου Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, στο πλαίσιο ενός βιωματικού εργαστηρίου, με θέμα «Οικοδομούμε έναν πολιτισμό ειρήνης».

Επιπρόσθετα, έχουμε επιλέξει, με την απαραίτητη παιδαγωγική ευαισθησία, τα ακόλουθα κείμενα, για να τύχουν επεξεργασίας:

- «Ειρήνη», Γιάννη Ρίτσου (ποίημα, «Με λογισμό και μ' όνειρο»)
- «Οι Θερμοπύλες της Ειρήνης», Τεύκρου Ανθία (ποίημα, «Κυπριακό Ανθολόγιο», Μέρος Β')
- «Εκείνο το σημαδιακό καλοκαίρι» (απόσπασμα, «Κυπριακό Ανθολόγιο», Μέρος Α')
- «Οι πρόσφυγες» (απόσπασμα, «Με λογισμό και μ' όνειρο»)
- «Μια ξεχωριστή Θεία λειτουργία στην Ειδομένη» (άρθρο)
- «Στα ίδια χρώματα» (απόσπασμα, Κώστα Γραικού)
- «Τα παιδιά των προσφύγων συνεχίζουν να χαμογελούν» (άρθρο)
- «Οι κλεμμένες ζωές των παιδιών της Γάζας και της Συρίας» (άρθρο)
- «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά» (ποίημα, Ναζίμ Χικμέτ)

Πίνακες - Φωτογραφίες:

- «Το παιδί και το περιστέρι» Picasso
- «Γκουέρνικα» Picasso
- «Η σφαγή της Χίου» Delacroix
- «Eirene» Friedrich von Knaus
- Φωτογραφίες από πρόσφυγες του 1922, του 1940, του 1974 και σήμερα

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

Βίντεο:

- Όλα τα παιδιά αξίζουν μια δίκαιη ευκαιρία στη ζωή
<https://www.youtube.com/watch?v=UWBPICeGOc0>
- Εικόνες εξαθλίωσης στην Ειδομένη
<https://www.youtube.com/watch?v=Xb5jrwEh0IU>
- Τα πρόσωπα των παιδιών της Συρίας
<https://www.youtube.com/watch?v=ZHvsFUM0hM0>
- Μετανάστες στο Αιγαίο
<https://www.youtube.com/watch?v=dMe1xCDIFpQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=vgqwgqFr2so>
- Μη με φωνάζεις ξένο
<https://www.youtube.com/watch?v=nZg43WS3uLU>
- Ελπίδας κύματα
<https://www.youtube.com/watch?v=v2NLU0UESPo>
- Η άλλη μεριά της θάλασσας
<https://www.youtube.com/watch?v=Fv21iU4VAp4>
- Το λυχνάρι του Αλαντίν και τα παιδιά - πρόσφυγες
<http://aladinandrefugees.simplesite.com>
- Imagine
<https://www.youtube.com/watch?v=RwUGSYDKUxU>
- «Δώστε μας την παιδική ηλικία, δώστε μας ειρήνη»
<https://www.youtube.com/watch?v=-lMWD-mxCRM>

1.2. Δείκτες Επιτυχίας και Δείκτες Επάρκειας της συγκεκριμένης διδασκαλίας

Πιο κάτω, καταγράφονται, βάσει των τριών αξόνων ανάπτυξης των Δεικτών, οι επιλεγμένοι Δείκτες Επάρκειας, σε συνάφεια με τους Δείκτες Επιτυχίας, στους οποίους και εντάσσονται. Οι Δείκτες κατανόησης και παραγωγής λόγου δεν αναπτύσσονται σειριακά, αλλά συλλειτουργούν και διαπλέκονται μεταξύ τους:

Δείκτες επιτυχίας	Δείκτες επάρκειας	«Στα ίδια χρώματα»
Κατανόηση γραπτού λόγου		
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)		
1.1. Συνθέτουν πληροφορίες που δηλώνονται ρητά ή και υπόρρητα στο κείμενο και τις παρουσιάζουν συνοπτικά, ανάλογα με διαφορετικά σημεία έμφασης	1.1.1. Λέξεις - φράσεις-κλειδιά που αποδίδουν βασικές πληροφορίες, ως προς τα εξής: χώρος, χρόνος, χαρακτήρες, γεγονότα, ζητήματα, θέματα	Να βρουν λέξεις-κλειδιά και να βάλουν τίτλους στις σκηνές του κειμένου. Να αντιστοιχίσουν εικόνες με τις σκηνές.
1.3. Συνδέουν κείμενα και τρόπους παρουσίασης ανθρώπων και πολιτισμών με ιστορικά, πολιτισμικά, κοινωνικά πλαίσια	1.3.1. Σχέση κειμένου με συγκεκριμένη θεματολογία ή και προβληματισμό που αφορούν σε εμπειρίες ποικίλων κοινωνικών ομάδων	Συσχέτιση του κειμένου με τη θεματολογία «Ειρήνη» και τον προβληματισμό της ενότητας «Τι είναι ειρήνη; Πώς τη βιώνει κανείς και πώς είναι η ζωή χωρίς αυτήν; »
1.4. Αρχίζουν να αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης, για εξαγωγή συμπερασμάτων, σε σχέση με τον τρόπο που παρουσιάζεται ένα θέμα	1.4.1. Απιολογημένες προβλέψεις και εξαγωγή συμπερασμάτων, για το είδος, το περιεχόμενο και την οπτική του συγγραφέα, μέσα από σύνθεση πληροφοριών, με βάση την εικόνα, τον τίτλο, το επικοινωνιακό και ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό - πολιτισμικό πλαίσιο	Αλυσίδα της ιστορίας: «Μαντεύω την ιστορία»
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης		
2.2. Αναγνωρίζουν και αναφέρουν το είδος κειμένου, με βάση τις σχετικά σταθερές συμβάσεις του (μορφή, δομή, λειτουργία)	2.2.1. Αφηγηματικό λογοτεχνικό κείμενο	Εύρεση των δομικών στοιχείων του κειμένου και τα επεισόδια-σκηνές που το αποτελούν
2.3. Διακρίνουν το ύφος σε ανεπίσημο και επίσημο, εντοπίζοντας ενδιάμεσες διαβαθμίσεις και συνδέοντάς το με συγκεκριμένες γλωσσικές δομές	2.3.1. Οικείο - φιλικό: (ενδεικτικά) στοιχεία προφορικότητας, λεξιλόγιο του άμεσου περιβάλλοντος, συγκινησιακή γλώσσα, δείκτες υποκειμενικότητας	Να βρουν λέξεις ή και φράσεις που δείχνουν το ύφος του κειμένου. Τι επιδιώκει ο συγγραφέας χρησιμοποιώντας αυτό το ύφος; (μεταφορική χρήση «πολεμικής ορολογίας»)

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του		
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα ενός κειμένου, συνδέοντάς την με την οπτική του συγγραφέα και τις πολλαπλές φωνές που πιθανόν να εμφανίζονται στο ίδιο κείμενο, ή και σε άλλα κείμενα	3.1.2. Συνοχή και συνεκτικότητα κειμένου: Δεσμοί μεταξύ μηνυμάτων - σύνδεση μεταξύ τμημάτων του κειμένου και μεταξύ κειμένου - εξωκειμενικής εμπειρίας	Διακειμενικές διασυνδέσεις κείμενο - κείμενο κείμενο - κόσμος κείμενο - εαυτός
Δείκτες επιτυχίας	Δείκτες επάρκειας	«Στα ίδια χρώματα»
Παραγωγή γραπτού λόγου		
1. Τοποθετούν το παραγόμενο κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)		
1.1. Καθορίζουν συγκεκριμένη ανάγκη για επικοινωνία και δράση, που σχετίζονται με εμπειρίες ποικίλων κοινωνικών ομάδων	1.1.1. Κείμενο ως απάντηση σε προβληματισμό, παράθεση ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων, παρακίνηση για δράση, αιτιολόγηση και επεξήγηση (ενδεικτικά)	Λειτουργική χρήση μεταφορικής σημασίας λέξεων-φράσεων πολεμικής ορολογίας σε κείμενο.

1.3.Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας:

Γίνεται επαναφορά του θέματος της ενότητας «Ειρήνη», με σημείο αναφοράς την ανάλογη πινακίδα. Τα παιδιά ενεργοποιούν προϋπάρχουσες γνώσεις, σχετικές με το περιεχόμενο και τα είδη των κειμένων που έχουν ήδη επεξεργαστεί, κάνοντας αναφορά στη γραμμή προβληματισμού και αιτιολογώντας την τοποθέτηση των κειμένων πάνω σε αυτήν.

Πρόβλεψη	Τεκμηρίωση πρόβλεψης	Επαλήθευση ή Διάψευση

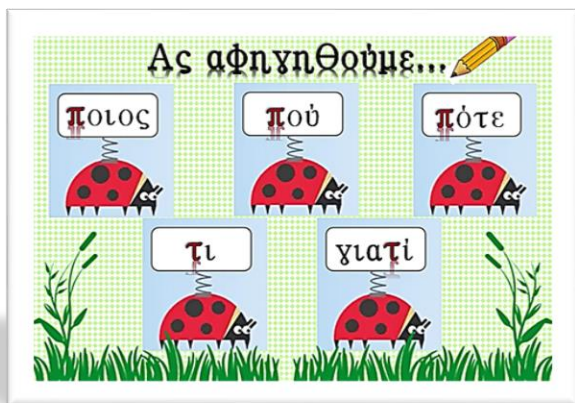
Τα παιδιά κάνουν προβλέψεις για το περιεχόμενο, το είδος του κειμένου, αλλά και για τη στάση του συγγραφέα απέναντι στην ειρήνη. Αρχικά, προβάλλεται το εξώφυλλο του βιβλίου που έχει και τον ίδιο τίτλο όπως το κείμενο, η χρονολογία έκδοσης και, τέλος, το εισαγωγικό σημείωμα, γίνεται, δηλαδή, **σταδιακή προεπισκόπηση σημειωτικών πόρων** (Φ.Ε.1). Ανακοινώνονται οι προβλέψεις.

Ακολουθεί άλλο ένα εργαλείο κατανόησης, πριν από την ανάγνωση, η **αλυσίδα της ιστορίας**. Παρουσιάζεται στα παιδιά ένας πίνακας με δύο στήλες (Φ.Ε.2). Στη μία στήλη δίνονται λέξεις ή φράσεις από το κείμενο, με τη σειρά που εμφανίζονται. Τα παιδιά, στην αρχή, δουλεύουν σε δυάδες προφορικά και δομούν την ιστορία, διασυνδέοντας τις λέξεις που τους δόθηκαν. Στη συνέχεια, γράφουν την ιστορία που δημιούργησαν στον πίνακά τους ατομικά. Παρουσιάζονται οι πιθανές ιστορίες και γίνονται σχολιασμοί, ως προς το θέμα της ιστορίας που έγραψε το κάθε παιδί.

Στα ίδια χρώματα	
«Αλυσίδα της ιστορίας»	Μαντεύω την ιστορία
παιζαμε σβώλους	
Νίκος	
Χασάνης	
τσεπώνει	
μάχη	
Μουσταφάς	
Τούρκος	
Έλληνας	

Γίνεται **μεγαλόφωνη ανάγνωση κειμένου**, από την εκπαιδευτικό, και ακολουθεί έλεγχος των υποθέσεων και της αλυσίδας της ιστορίας. Τα παιδιά συγκρίνουν τις ιστορίες που δημιούργησαν με το τι έγραφε τελικά το κείμενο. Αφήνεται χρόνος να διαδράσουν, μεταξύ τους τα παιδιά, συνακόλουθα με την αρχική αντίδρασή τους, μετά την πρώτη ανάγνωση του κειμένου. Έκαναν τις κατάλληλες υποθέσεις τόσο για το είδος του κειμένου όσο και για το θέμα; Πώς το κείμενο συνδέεται με την ενότητα;

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Στη συνέχεια, τα παιδιά διαβάζουν ξανά το κείμενο, (σιωπηρή ανάγνωση), με στόχο τον **εντοπισμό των δομικών στοιχείων του με εστίαση στις τρεις συγκρούσεις – σκηνές του κειμένου**. Αφού αριθμήσουν τις παραγράφους, δουλεύουν ομαδικά, για να εντοπίσουν τα 3Π (ποιος, πού, πότε) και τα 2Τ (τι, γιατί), αλλά και τα επεισόδια-σκηνές της ιστορίας. Κάθε παιδί αναλαμβάνει να καταγράψει ένα τουλάχιστον δομικό στοιχείο (η εκπαιδευτικός, στο σημείο αυτό, διαφοροποιεί τη διδασκαλία της,

δηλαδή, τα πιο ικανά παιδιά καλούνται να γράψουν το τι και το γιατί της ιστορίας ενώ τα λιγότερο ικανά θα πρέπει να εντοπίσουν τους ήρωες, το πότε και το πού της ιστορίας). Στη συνέχεια, συζητούν στην ομάδα τι έγραψε ο/η καθένας/καθεμία, συμφωνούν ή διαφωνούν και διαφοροποιούν ή όχι ανάλογα με το τι ακριβώς σημείωσαν στο πινακάκι τους. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τον πίνακα της ιστορίας και γίνεται συζήτηση, με στόχο την κατανόηση των ρητών, βασικών πληροφοριών του κειμένου.

Για αποτελεσματικότερη κατανόηση και περισσότερη εμπάθυση στα νοήματα του κειμένου, κάθε ομάδα αναλαμβάνει, να εστιάσει στις τρεις σκηνές/επεισόδια του κειμένου. Τα παιδιά καλούνται να δώσουν τίτλο στις τρεις σκηνές, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες λέξεις από το κείμενο και να αντιστοιχίσουν δοσμένες εικόνες με τις σκηνές (οι εικόνες είναι περισσότερες από τις σκηνές και θα πρέπει να επιλέξουν την καταλληλότερη). Συζητούν στην ομάδα και όλοι/ες μαζί επιλέγουν τον κατάλληλο τίτλο και εικόνα (δίνονται στα παιδιά εικόνες σε φάκελο για να επιλέξουν). Ακολούθως, οι ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα κείμενά τους, αιτιολογώντας την επιλογή τίτλου και εικόνας (**αξιοποίηση πολυτροπικού υλικού για κατανόηση, συσχέτιση νοημάτων του κειμένου με πολυτροπικά κείμενα και τιτλοποίηση για παραγωγή: μετασχηματισμοί κειμένου**).

Κατόπιν, τα παιδιά **δραματοποιούν** μία δοσμένη σκηνή, εστιάζοντας στη γλώσσα των παιδιών που συνομιλούν (ζωντάνια, αμεσότητα) και στη γλώσσα του αφηγητή (χρήση «πολεμικής» ορολογίας). Καλούνται, επίσης, να προσθέσουν και δικά τους επιχειρήματα στις συνομιλίες, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα γλωσσικά μέσα και διατυπώσεις (επιαναφορά με γλωσσικά στηρίγματα που υπάρχουν στην αίθουσα διδασκαλίας). Κατά την παρουσίαση της δραματοποίησης από τα παιδιά στην ολομέλεια, θα δοθεί έμφαση στην τελευταία σκηνή ώστε να αναδυθούν τα υπόρρητα νοήματα του κειμένου, δηλαδή η ειρηνική συνύπαρξη και η υπεράσπιση του δικαίου, ανεξάρτητα από φυλή και θρησκεία.

Στη **Διερεύνηση της Γλώσσας του κειμένου (λειτουργική γραμματική)** η εστίαση θα είναι στη χρήση της πολεμικής - συγκρουσιακής ορολογίας από τον αφηγητή. Τα παιδιά, αναζητώντας τα μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας, για να κάνει πιο αποτελεσματικό το κείμενό του, αναμένεται να εντοπίσουν, ανάμεσα σε άλλα (π.χ., διάλογο, ρήματα δράσης,

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

επιχειρήματα - εναντιωματικές προτάσεις), το «*λεξικό των πολεμικών όρων*» (μακελειό, κλοτσιές, γροθιές, αντίπαλος, υποχώρηση, απαγκίστρωση, αναμέτρηση της κατάστασης, κρίσιμη στιγμή της μάχης, να πέσω νοκ άουτ, σύμμαχος, διατάσσει υποχώρηση, στάση αναγνώρισης), το οποίο, από τη μία, χαρίζει δράση και ζωντάνια στις «μάχες» που περιγράφονται και, από την άλλη, χρησιμοποιείται, αλληγορικά από τον συγγραφέα, αφού το νόημα του κειμένου και το μήνυμα που στέλνει είναι η ειρήνη, η ειρηνική συνύπαρξη αλλά και ότι τα παιδιά έχουν τον τρόπο για επίλυση των διαφορών.

Τα παιδιά εντοπίζουν τις λέξεις/φράσεις αυτές στο κείμενο και, κάνοντας διάφορους **μετασχηματισμούς** (π.χ., Αν έλειπαν αυτές οι λέξεις; Θα ήταν διαφορετικό το μήνυμα; Τι θα άλλαζε; Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα που δομείται με αυτά τα γλωσσικά μέσα; Πώς σχετίζεται με την ενότητά μας;) ώστε να αντιληφθούν τη λειτουργική αξία του λεξιλογίου αυτού στη συγκεκριμένη αφήγηση αλλά και να επισημάνουν τη μεταφορική ή κυριολεκτική χρήση των φράσεων. Ακολουθώντας, τα παιδιά εμβαθύνοντας στα σχήματα λόγου (μεταφορά και κυριολεξία), διαβάζουν αποσπάσματα κειμένων (Φ.Ε.3) όπου πολεμικοί όροι χρησιμοποιούνται **μεταφορικά ή κυριολεκτικά** (π.χ., «*Την κρίσιμη στιγμή της μάχης ήσωνα απούσα*» είπε με παράπονο η Στέλλα στη φίλη της Γεωργία, που έχασε την παράσταση μπαλέτου της φίλης της, «*Ο γιος μου είναι ο καλύτερος μου σύμμαχος*», είπε η μάνα με καμάρι κ.ο.κ.) και καλούνται να τα σχολιάσουν και να τα ερμηνεύσουν. Στόχος είναι να χρησιμοποιήσουν και τα ίδια τέτοιες φράσεις ή λέξεις, για να παραγάγουν κείμενο/α με νόημα, στο επόμενο μάθημα. Θα κληθούν να γράψουν, δηλαδή, ένα αφηγηματικό κείμενο (π.χ., μια σκηνή από το διάλειμμα/ το παιχνίδι όπου γίνεται τσακωμός), για να αξιοποιήσουν τέτοιες φράσεις και να προσδώσουν ζωντάνια στο περιστατικό που αφηγούνται.

Το μάθημα ολοκληρώνεται με την εξής δραστηριότητα η οποία λειτουργεί ως αξιολόγηση: αφού τα παιδιά απαντήσουν το πώς σχετίζεται το συγκεκριμένο κείμενο με την ενότητά μας, κάθε παιδί παίρνει ένα φύλλο εργασίας, όπου είναι γραμμένες οι φράσεις: **κείμενο-κείμενο, κείμενο-κόσμος, κείμενο-εαυτός** (Φ.Ε.4). Καλούνται, έπειτα, να κάνουν **διακειμενικές συνδέσεις**, σημειώνοντας στο χαρτί επιγραμματικά, πώς το συγκεκριμένο κείμενο συνδέεται με άλλα κείμενα που γνωρίσαμε (π.χ., «*Ειρήνη*»- ποίημα, «*Μια ξεχωριστή Θεία Λειτουργία στην Ειδομένη*» - άρθρο, «*Τα παιδιά των προσφύγων ξέρουν να χαμογελούν*» - φωτογραφίες, «*Το παιδί και το περιστέρι*» -

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

πίνακας), πώς συνδέεται με το ίδιο το παιδί και τον κόσμο του (π.χ., επίλυση διαφορών κατά το παιχνίδι το διάλειμμα ή το απόγευμα, ποια τα κριτήρια επιλογής «συμμάχων»), και πώς με τον υπόλοιπο κόσμο (π.χ., επικαιρότητα-πόλεμος-ειρήνη, Συρία). Τα παιδιά ανακοινώνουν στην ολομέλεια τις σημειώσεις τους και κολλάνε το χαρτάκι τους στην «Πινακίδα της Ειρήνης».

1.4. Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά από τη διδασκαλία:

Στο επόμενο μάθημα θα γίνει περαιτέρω επεξεργασία της μεταφορικής χρήσης των λέξεων-φράσεων πολεμικής ορολογίας και παραγωγή από τα παιδιά σχετικού κειμένου. Επίσης, θα γίνει ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας, στην προσπάθεια των παιδιών να εκφράσουν τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν τους φίλους τους. Στο τέλος του μαθήματος, τα παιδιά θα πρέπει να τοποθετήσουν το κείμενο «Στα ίδια χώματα», πάνω στη γραμμή της ενότητας. Η ενότητα ολοκληρώνεται με διερεύνηση του ερωτήματος που αφορά στη συμβολή των παιδιών στην ειρήνη: Τι μπορεί να κάνει το κάθε παιδί, το κάθε άτομο για την ειρήνη. Το επόμενο κείμενο προς επεξεργασία θα είναι το ποίημα του Ναζίμ Χικμέτ «Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά» το οποίο θα διασυνδεθεί με το κείμενο «Στα ίδια χώματα» και το τραγούδι «Δώστε μας την παιδική ηλικία, δώστε μας ειρήνη». Με τον τρόπο αυτό ολοκληρώνεται η ενότητα.

- **Διδακτικό Υλικό (π.χ., κείμενα, ασκήσεις από σχολικά εγχειρίδια και συμπληρωματικό ή και άλλο εναλλακτικό υλικό, βλ. παράρτημα):**
 - Το κείμενο «Στα ίδια χώματα»
 - Γραμμή της ενότητας (πινακίδα)
 - Προβλέψεις (Φ.Ε. 1)
 - Η αλυσίδα της ιστορίας (Φ.Ε. 2)
 - Πινακάκια και μαρκαδόροι
 - Μεταφορές και κυριολεξίες (Φ.Ε. 3)
 - Διακειμενικές συνδέσεις (Φ.Ε. 4)
 - Εικόνες που έχουν στοιχεία των σκηνών του κειμένου
 - Παρουσίαση σε PowerPoint.

Παράρτημα

ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΧΩΜΑΤΑ

Τις αναμνήσεις του από το μικτό χωριό του διηγείται ο συγγραφέας, όταν Έλληνες και Τούρκοι ζούσαν αδερφωμένοι κάτω από τον ίδιο γαλανό ουρανό του νησιού μας .

Από τη φύση μου ήμουν α ζιζάνιο, έτσι όμως μια σπιθαμή πράγμα, πώς το λεν, τις περισσότερες φορές μου τις έβρεχαν οι μεγαλύτεροι και σαν καλό πειραχτήρι δεν περνούσε μέρα που να μην αρπαχτώ, να δώσω λίγες και να εισπράξω πιότερες.

Έτσι και σήμερα. Εκεί που παίζαμε σβώλους βλέπω το Χασάνη να τσεπώνει δυο-τρεις και ύστερα να προφασίζεται ότι του γέλασα στο τάξιμο.

- Άσε τους σβώλους.
- Εγώ, για εσύ που τους τσέπωσες κιόλας; Να σε ψάξουμε.
- Για τόλμα.
- Να λοιπόν, και του κοπανάω μια στο καλάμι του ποδιού.

Κάνει να σκύψει από τον πόνο, και την άλλη στιγμή με βουτάει στις χερούκλες του και αρχίζει το μακελειό. Γροθιές, κλοτσιές, δαγκωματιές και άγριες βρισιές που ξεσηκώνουν τη γειτονιά.

Στην πιο κρίσιμη στιγμή της μάχης, απάνω που πάω να πέσω νοκ-άουτ επεμβαίνει ο μεγάλος σύμμαχος που είδε τη σκηνή από τη γωνιά του κι έρχεται τρέχοντας. Είναι το Μουσταφάκι, τρία χρόνια πιο μεγάλος και πιο δυνατός από μένα.

- Χασάνη, κάνε πίσω.
- Πώς;
- Αν θες να χτυπηθείς, έλα μαζί μου, άσε το μικρό. Και μην ξεχνάς πως τον έκλεψες κι από πάνω.
- Αυτός μ' έκλεψε.
- Ο Νίκος δε λέει ψέματα του μπιστεύουμε.

Έτσι όπως είμαστε αρπαγμένοι, ο Μουσταφάς πιάνει και τα δυο χέρια του Χασάνη κι εγώ βρίσκω την ευκαιρία να βγάλω τ' άχτι μου με δυο-τρία επιπρόσθετα χτυπήματα. Όμως ο σύμμαχος διατάσσει υποχώρηση κι εγώ υποχρεωτικά υπακούω.

Μόλις γίνεται η απαγκίστρωση¹ τα δυο παιδιά στέκονται για λίγες στιγμές πρόσωπο με πρόσωπο, σε στάση αναγνώρισης και αναμέτρησης της κατάστασης. Ξαφνικά ο Χασάνης κάνει πίσω και πετάει το μεγάλο λόγο.

- Σαν δεν ντρέπεσαι να προστατεύεις ένα γκιαούρη².
- Είναι φίλος μου.
- Είναι Έλληνας.
- Είναι φίλος μου.
- Μα γκιαούρης· ενώ εγώ...
- Χτες όμως, πέταξες το ψωμί σου γιατί το βαρέθηκες κι εγώ πεινούσα. Ο Νίκος ό,τι κρατά το μοιράζεται μαζί μου. Και ο μαστρε-Παναής ποτίζει τις ελιές μας όταν έχει περισσιμό νερό. Ο πατέρας σου το κάνει; Ε, πες μου, το κάνει;
- Γιατί να το κάνει; Σας χρωστάει;
- Είδες; Ή μάνα σου πότε μου 'φερε πωρικά³ από τη Χώρα; Η Αννού όμως, η μάνα του Νίκου, ποτέ δε με ξεχνάει κι είναι και χριστιανή, όπως λες.

Τι να κάνει το Χασανάκι, καλομαθημένο, όπως ήτανε, να περπατά στα σίγουρα, αφού είχε να κάνει με σωστό αντίπαλο κι όχι με εμένα το μικρότερό του, υποχώρησε.

Πάντοτε έτσι λύναμε τις διαφορές μας στη γειτονιά. Μέτρο είχαμε όχι τις φυλετικές διακρίσεις, που δεν τις ξέραμε, αλλά το πόσο βοηθούσε ο ένας τον άλλο, πόσο τον χρειαζόμαστε στις κακές ώρες, και πάνω απ' όλα με το πόσο φίλος είσαι και πώς νιώθεις τον πόνο του άλλου...

Κείνους τους καλούς καιρούς δε μετρούσανε τούτα τα τερτίπια⁴ που μάθαμε αργότερα: Τούρκος-Έλληνας.

"Στα ίδια χρώματα" (Απόσπασμα - Διασκευή)
1975
Κώστας Γραικός

¹ απαγκίστρωση = στρατιωτικός όρος που αναφέρεται στην υποχώρηση, διακοπή της εμπλοκής με τον εχθρό

² γκιαούρης = κατά τους μουσουλμάνους ο αλλόθρησκος και ειδικότερα ο χριστιανός

³ πωρικά = διάφορα εμπορεύματα κυρίως από τα πανηγύρια όπως σουτζούκκος, κούννες

⁴ τερτίπια = ο πονηρός χειρισμός μιας κατάστασης, το παραπλανητικό τέχνασμα, κόλπο

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Διακειμενικές συνδέσεις

Κείμενο: **Στα ίδια χρώματα**

Πώς συνδέεται το κείμενό μας με τον εαυτό σας;	Πώς συνδέεται το κείμενό μας με άλλα κείμενα;	Πώς συνδέεται το κείμενό μας με τον κόσμο;
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

«Στα ίδια χρώματα»	
«Αλυσίδα της ιστορίας»	Μαντεύω την ιστορία
παίζαμε σβώλους	
Νίκος
Χασάνης
τσεπώνει
μάχη
Μουσταφάς
Τούρκος
Έλληνας	

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος 2016 - Απρίλιος 2016), για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ):
Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

Τι σημαίνουν οι λέξεις ή φράσεις;

Κυριολεξία (Κ) ή Μεταφορά (Μ); Αποφάσισε ποιο από τα δύο ισχύει για τις υπογραμμισμένες φράσεις και στη συνέχεια εξήγησε τη σημασία τους.

1. Μακελειό στο Παρίσι: Ανατριχιαστικές οι μαρτυρίες όσων γλύτωσαν

Πηγή: <http://news247.gr/eidiseis/kosmos/news/makeleio-sto-parisi-anatrixiaastikes-oi-martyries-oswn-glutwsan.3770480.html>

2. Σουλτς: Αμοιβαίες υποχωρήσεις για να βρεθεί τελική συμφωνία στο Κυπριακό

Πηγή: <http://tvxs.gr/news/ellada/soylts-amoibaies-ypororiseis-gia-na-brethei-teliki-symfonia-sto-kypriako>

3. [...] Οι απώλειες ήταν σημαντικές, οι εκατόνταρχοι, ο σημαιοφόρος του Λόχου, 25 αξιωματικοί και 180 στρατιώτες έπεσαν νεκροί, ενώ 37 Ιερολοχίτες αιχμαλωτίστηκαν και στάλθηκαν στο Βουκουρέστι κι από εκεί στην Κωνσταντινούπολη, όπου αποκεφαλίστηκαν. Στη κρίσιμη στιγμή της μάχης έφτασε ο Γεωργάκης Ολύμπιος ο οποίος διέσωσε τους υπόλοιπους, 136 συνολικά, μεταξύ των οποίων και ο αρχηγός Νικόλαος Υψηλάντης και ο υπασπιστής του Ιερού Λόχου Αθανάσιος Τσακάλωφ [...]

Πηγή: Βικιπαίδεια

4. «Την κρίσιμη στιγμή της μάχης ήσουνα απούσα» είπε με παράπονο η Στέλλα στη φίλη της Γεωργία, που έχασε την παράσταση μπαλέτου της.

5. «Πολλές φορές όταν είμαστε θυμωμένοι χρησιμοποιούμε λόγια σκληρά που δεν εννοούμε. Το αποτέλεσμα όμως είναι να πληγώσουν ανεπανόρθωτα το παιδί και να επηρεάσουν αρνητικά τον συναισθηματικό του κόσμο».

Πηγή: <http://www.boro.gr/71027/9-fraseis-poy-plhgwnoyn-to-paidi-soy-xwris-na-to-katalaveis>

6. «Σε διήμερη μάχη για το προσφυγικό αναμένεται να εξελιχθεί η Σύνοδος Κορυφής της Ε.Ε, με τους Ευρωπαίους ηγέτες να έχουν ήδη αρχίσει να ξεκαθαρίζουν τις θέσεις τους στο ζήτημα [...]»

Πηγή: http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/oi_symmachoi_kai_oi_polemioi_tis_elladas_sto_prosfygiko-64332229/

7. «Ο γιος μου είναι ο καλύτερος μου σύμμαχος», είπε η μάνα με καμάρι.

8. «Χρειάστηκαν χρόνια να απαγκιστρωθεί από το φουστάνι της μάνας του»

9. «[...] Κάνει να σκύψει από τον πόνο, και την άλλη στιγμή με βουτάει στις χερούκλες του και αρχίζει το μακελειό. Γροθιές, κλοτσιές, δαγκωματιές και άγριες βρισιές που ξεσηκώνουν τη γειτονιά [...]»

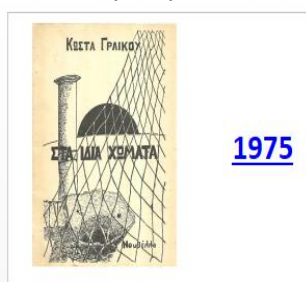
Πηγή: Γραϊκός, 1975

Η παρουσίαση (σε power point) που χρησιμοποιήθηκε στο μάθημα:

1

2

*

Στα ίδια χρώματα

«Αλυσιδα της ιστορίας»	Μαντεύω την ιστορία
παιζάμε σβώλους	
Νίκος	
Χασάνης	
ταεπώνει	
μάχη	
Μουσταφάς	
Τούρκος	
Έλληνας	

3

4

Τι σημαίνουν οι λέξεις;
Κυριολεξία – Μεταφορά

Όταν χρησιμοποιούμε τις λέξεις με την <u>πραγματική</u> τους σημασία	Όταν χρησιμοποιούμε μια λέξη με <u>αλλαγμένη σημασία</u> που συνδέεται όμως με την πραγματική της σημασία
- Η ουρά είναι <u>μαύρη</u>	- Η ζωή μου είναι <u>μαύρη</u>
- <u>Συννεφιασμένος</u> ουρανός	- <u>Συννεφιασμένη</u> Ψυχή
- <u>Εκκληρές</u> πέτρες	- <u>Εκκληρή</u> καρδιά

Φ.Ε.3

Διακειμενικές συνδέσεις

Πώς συνδέεται το κείμενό μας με τον εαυτό σας;	Πώς συνδέεται το κείμενό μας με άλλα κείμενα;	Πώς συνδέεται το κείμενό μας με τον κόσμο;

